

ŠALCERNIS

Dzūkijos nacionalinio parko ir Čepkelių valstybinio gamtinio rezervato direkcija

Nr. 90 2014 m. Birželis

Vėl ir vėl sugrįžtantys vaikystės sodai

Merkinėje, Dzūkijos nacionalinio parko parodų salėje, vėl nauja paroda – Algimantas Kazlauskas iš Liškiavos eksponuoja monumentalius keramikos bei medžio skulptūros darbus ir spalvingus fotokoliažus. Neseniai grožėjomės Rūtos Indrašiūtės „Pavasario paukščių“ paroda, įvairių autorių velykiniais atvirukais ir margučiais. Rūtos Indrašiūtės keraminiai paukščiai buvo „nuskridę“ ir į Marcinkonis, kur ornitologai ir moksleiviai sutiko į mūsų kraštą sugrįžtančius sparnuočius. Ir seniau, ir dabar parlekiančių paukščių labiausiai laukia vaikai. Juk būtent jie, o ne suaugusieji versdavosi kūlio, pirmą kartą pamatę parskridusį gandrą. O ar sunku buvo kadaise iš kankorėžių padaryti gyvulėlius, uždaryti juos strikolių tvorele, sugalvoti jiems vardus...

Labai dažnai Merkinės lankytojų centro organizuotose parodose Dainavos krašto menininkai turi progą sugrįžti į vaikystės sodus... Bet prisiminkime pirmuosius mūsų Parko gyvavimo metus, kai Vilniaus 27 – oji vidurinė mokykla paprašė pagalbos, kuriant dekoracijas Petro Tarasenkos pjesei „Užburti lobiai“. Taigi vežėme tada į Vilnių Romo Norkūno sumeistrautas dailias dzūkiškas tvorąs, kelmus, lazdas ir karklines vyžas. Spektaklis tikrai pavyko, ir visi gyrė dekoracijas. Reikia dar prisiminti, kad „Užburtų lobių“ pagrindinio vaidmens – senelio Ylos – atlikėjas Povilas Blaževičius dabar yra archeologas, be to, Vilniuje įkūrė labai įdomų Žaislų muziejų.

*Rūta Indrašiūtė apdovanoja parodos dalyvius.
Brolių ČERNIAUSKŲ nuotrauka*

*Algimantas Kazlauskas gyvena ir kuria Liškiavoje, o savo juodosios keramikos darbus dega unikaliajoje – apvaliojoje – krosnyje.
Brolių ČERNIAUSKŲ nuotrauka*

Labai gražon vieton buvo kaimas

(Tęsinys. Pradžia 89 numeryje)

In Alytų ir važavom, ir pėsci ajom. Raikia dukart par Nemunų, ca po Levūnais, o tadu po Sudvajais vėl par Nemunų, žiemų tai gerai. Už Krikštonių buvo Vosbūčių dvaro pono koplyčia pastatyta, kokia graži buvo, paskui ruskiai kap atsilupė, tai grindys tokios – viena plytukė balta, kita juoda ir altorukas gražus, ir žvakidės, ir ponas guli karstan balzamuotas, ruskiai atlupė ir karstų, ty ir vaikucis mažas užbalzamuotas, būdavo, ty sustojam, pasišeriam arklius, žmonių labai daug sustoja, užeinam, tokios durys ir laiptai, o Jėzus medzinis kryžių neša ir parašyta: „Persekiojo mani, persekios ir jus“. Tokios raidės buvo, ir tokis

Ūkininkas, piešėjas ir pynėjas Bronius Marčinskas savo pirkioje Žemosios Panemunės kaime. Brolių ČERNIAUSKŲ nuotrauka

šilas gražus, prieš kalną, labai įdomu buvo, žmonės pasimeldžia, ir tos žvakidės stovėj, ir paveikslas. Niekas nieko neėmė, ruskiai atlupė, išplėšė, gal ką muziejun išvežė, dabar ty nieko neliko, ty buvo atiduota Alytaus sodams, tai žmonės savo namams pamatus pasidarė...

Už Krikštonių – Dubravai, Bucinciškė ir Vosbūčiai, cia iš Levūnų iki Alytaus buvo trisdešimt kilometrų gerų. Kas tadu to amžiaus žmonėms buvo nuveit ir pareit par dieną... Užuolijoj irgi sakydavo vaidenas, koki žmonės pasrodo ir dzingsta, ty ir bala buvo, ir Usnabalė netoli... Cia yra metiežnykai palaidoci, šeši, man tėvas parodė, tai gal dėl to cia ir cie strokai rodėsi, sugavo juos kazokai, tokia aukštesnė vietukė, pievon, nerasim, ne, tėvas pasakojo, ty Balalės, Užuolija, o toliau Dubaklonis...

Šarinė buvo tokia žolė, kap šarys, neėdė gyvuliai, o Usnabalė jau netoli Levūnų visai... Ca buvo darželis mūs, pakalnucių buvo, lelijų, pivonijos buvo. Pusvainikis – kai nužydzi, tai nuslaidzia kap pusiau vainikas, sakydavo pusvainikis. Ir jonukai augo

(jonukas yra triskiautė lanksva – red.), alyvos senos, bezai vadinom. Ca kluonas stovėjo, o prie namo klėtis – svirnas, ca Adomo Kleponio, mūs tėvelio, o toliau – Antano Kleponio, ca buvo daržai, laukai dirbami aplinkui, o in Nemunų tai pievos, būdavo šienaujam, tai skambėjo dainos, buvo linksma, man labai gaila... Gražiai gyveno kaimelis, dalinosi viskuo, apyniai augo visur. Tokios giros, būdavo, pasidaro iš cukrinių runkelių ir apynių deda, skonis, kvapas... Buvo tokia pieva Bendrovė, ba jų, būdavo, bendrai šienauja, o tadu išsidalina šienų. Paskui Pakalnės buvo, Naujalio daržas, Jakubiškių pievos, ca per Sekmines susėsdavom, kepam kiaušinius ir čerkutę išgeriam, ir padainuojam, labai visi mylėj dainuoc, ir muzikantų buvo...

Kap ajo frontas, buvom pabėgy iš kaimo, grįžom po dviejų parų, tai keli kareiviai dar paršus virė, iššaudė paršus, alkani gi rusų kareiviai.

Ty buvo an kalno Panemunės dvaro rūmai, pakajai vadinom, labai linksmon vieton, pono Valcko. Kap sunyko tas dvaras, išdalino, ir Niemkos dziedukai gavo žemės, ty visi išsidalino, nebuvo paveldėtojų. An tos vietos gyveno tokis Sviklas Morkus, dar pamatai yra, ramūs buvo žmonės, buvo mergaitė kokių septyniolikos metų, Bronytė, ir jie du seni, ir sušaudė juos partizanai, nu miškiniai. Ir buvo iš Kauno tos Morkuvienės seseries mergaitė keturių metų, visus išmušė vienų nakcij, tep iš vakaro girdėt buvo, nusvarė in Nemunų, buvo kas matė, ir sušaudė visus, o tuos budinkus, kap grįžo nuo Nemuno, sudegino, macyc buvo iš mūs, iš Levūnų, dūmai.

Prie upelio buvo dvaro malūnas ir ty gyveno Tumosa, Melnyku vadinom, ir jis malė, upelis suko ratų, atsimenu, didžiulis ratas, su loviais tokis ratas. Aš mažukas buvau, nuvažavom su tėvu, tai žopsojau, kap užkabina maišų, tai užlekia viršun tas maišas, buvo įdomu man viskas. Buvo ir namai, tokia šeima gyveno, ty visi buvo dvarokai, tas Volckas buvo senas bernas, tas žemes valdžia ir išdalino, jis turėjo tokių Mekekį, gaspadinį, ta Mekekė buvo gaspadinė, tarnų daugiau buvo. Pakajai buvo iš medžio, degė ir sudegė.

Kudrėnų dvari augino kručkų rasodų, pirma buvo gera valgoma daržovė, tai anoj pusė mūs pusį ir vadinom kručkiniais, daugiau nebuvo dėl ko.

Užrašė **Dalia BLAŽULIONYTĖ**,
Henrikas GUDAVIČIUS, 2012, gegužė

Apie smėlynus

XX a. antroje pusėje Marcinkonių miškų ūkyje smėlingi plotai buvo intensyviai apželdinami mišku. Marcinkoniškis miškininkas Juozas Korsakas prisimena Dalgiakalnio apylinkių apsodinimą mišku: „Už Dalgiakalnio II pasaulinio karo pradžioje išdegę miškai vietovėje, vadinamoje Aboromis. Marcinkoniškiai karo metu ir vėliau tvarkydavo gaisravietės likučius – veždavosi malkas. Pokaryje, likvidavus gaisravietę, buvo pradėta palaipsniui apželdinti buvusius miškus ir atvirus smėlynus. Sparčiai apželdinti gaisravietės ir atvirus smėlynus gan sudėtinga, nes pasodintos pušaitės iš pradžių sunkiai prigryja ir įsitvirtina pustomame smėlyje arba išdeginame dirvožemyje.“

Panaikinus Marcinkonyse trumpai gyvavusį kolką, 1958 metais įkurtas Marcinkonių miškų ūkis. Nuo tada pradėti želdinti visi Marcinkonių apylinkių nederlingi laukai – „prastalaukiai“. Tai tokie skurdžiausių dirvožemių laukai, kurie nebuvo tręšiami mėšlu, juose tik vykdoma sėjomaina – vienais metais sėjami lubinai, kitais metais rugiai arba grikliai, dar vėliau paliekamas pūdydas.

Marcinkonių apylinkėse buvo įkurtos dvi girininkijos – Marcinkonių ir Kašėtų. Jų miškininkams ir teko rūpestis įveisti miškus smėlynuose. Pirmieji miškotvarkos projektai Marcinkonių miškams buvo sudaryti jau 1950 metais, tačiau tik 1966 metų planuose buvo detalios numatytos visos miškotvarkos priemonės, taip pat ir kruopštus visų smėlynų užsodinimas mišku.“

Gintautas KIBIRKŠTIS

Kaip išgyventi sausrą ir karštį

Dainavos krašto kopose ir smėlynuose vyrauja sausi kerpšiliai, miškų aikštelės ar pamiškės, senosiose gyvulių varyklos išlikę lopinėliai nesusivėrusių žemyninių smiltapielių, Merkio slėnio šlaituose siūruoja kiek rūšimis turtingesnių kalkingų smėlynų pievų žolynai. Visos šios buveinės Europos Sąjungoje retos ir saugomos. Tokiose vietose auga daug augalų, kurių net pavadinimas nusako prierašumą smėlynams – smiltyninis šlamutis, smiltyninė neužmirštuolė, smėlinis eraičinas, smiltyninė našlaitė, smiltyninis gyslotis, smiltyninis šepetukas, smiltyninis gvazdikas, smiltyninis lendrūnas, smiltyninė kulkšnė.

Kad išgyventų karštį ir sausrą smėlynuose, čia augantys augalai turi labai taupyti drėgmę. Bepigu pušims, kurių ilgos liemeninės šaknys pasiekia gilius, vandens prisotintus sluoksnius. Panašiai elgiasi ir kopų šlaituose geltonuojantis Gorsio pūtelis. Šilinės perkūnopės, zuikio bulvėmis vadinami didieji šilokai ar geltonais žiedais pasipuošusius kilimėlius sudarantys aitriniai šilokai vandenį tarsi kaktusai sukaupia mėsinguose lapuose. Vienagraižės kudlės per karščius saulei atsuka apatinę lapų pusę, padengtą tankiais balkšvais plaukeliais, taip atspindėdamos šilumą ir sumažindamos vandens išgarinimą, o smiltyninis šlamutis ar pelynas ištisai padengti balkšvais plaukeliais. Daugumos čia augančių varpinių augalų – siauralapės miglės, smiltyninio šepetuko, avinio eraičino lapai siauri ir susisukę, kad apatinėje lapų pusėje esančios žiotelės išgarintų kuo mažiau vandens. Karščio poveikį augalams sumažina ir garuojantys eteriniai aliejai, kurių turtingi čiobreliai.

Mindaugas LAPELĖ

Čepkelių raisto pakraščio kopa.

Smiltyninės kulkšnės žiedai vilioja drugelius.
Mindaugo LAPELĖS nuotrauka

Kada aplinkui Marcinkonis buvo pustomas smėlis

Nors vėjo supustyti smėlynai – svarbiausioji Marcinkonių apylinkių kraštovaizdžio dalis – šiaudien čia atvykusiam svečiui į miškų kraštą ne visada iš karto tai pastebima. Miškai slepia geltoną smėlį. Miškininkystė, grybavimas, uogavimas šiaudien vieni iš svarbiausių pragyvenimo šaltinių marcinkoniškiams. Bet dar XX a. viduryje aplink kaimą nebuvo ištisinio miško masyvo kaip dabar, nes smėlynų krašte pastaruosius šimtmečius gyvenę žmonės turėjo išgyventi iš savo natūrinių ūkių. Reikėjo patiems užauginti, pasigaminti beveik viską, ko tik žmogui reikėjo. Todėl buvo dirbamos ir nederlingos dirvos – ariami smėlynai. Tada aplink Marcinkonis buvo daug atvirų smėlynų. Papūtus stipriam vėjui, smėlis buvo pustomas kaime, jo apylinkėse. To priežastis ir buvo žemės ūkis, žmonių bei naminių gyvulių intensyvus judėjimas, miškų kirtimas.

Dabar žemės ūkio veikla Marcinkonyse užsiima jau tik kelios šeimos ir žemės ūkis šiame krašte pastaruosiu metu baigia išnykti. Beveik visuose buvusiuose laukuose, retmiškiuose bei anksčiau pustytuose atvirose smėlynuose dabar auga miškai. Tad iš tikrųjų prisiminimai apie pustomą smėlį išliko tik vyresniųjų žmonių pasakojimuose.

Vyriausias Marcinkonių gyventojas, ilgametis Marcinkonių mokyklos mokytojas Bolius Baranauskas, prisimena: „Ten, kur dabar pastatyta Marcinkonių mokykla, buvo ištisai pustomas atviras smėlis. Visame kaime labiausiai pustomos vietos buvo prie bažnyčios, prie geležinkelio stoties, kaimo vidurys. Iš tikrųjų – tai labiausiai žmonių lankomos vietos. Taip pat kaime ir už kaimo buvo pustomos visos gyvulių varyklos.“

Smėlynų apsuptyje užaugęs marcinkoniškis Juozas Pugačiauskas pasakoja apie jo kieme šalia kelio augančias aukštas pušis: „Visa ulyčia buvo smėlis. Prie namų lekiančiame smėlyje tėvas sodino žilvičius, o tik vėliau – šias pušes, kai žilvičiai jau truputį sustabdė lekiantį smėlį.“ O ir apie visas Marcinkonių apylinkes Juozas pasakoja, kad ištis jos atrodė kitaip nei dabar: „Visur buvo pieskynai – į Lynežerį, į Darželių, į Kašėtą, į Zervyną. Dalgiakalnių buvo neužaugęs mišku, aplinkui Versminio ežerą buvo laukai ir smėlynai. Arklių traukiami vežimai buvo su siaurais mediniais ratais, kurie klimpdavo į smėlynus. Kai mano dėdė Marcinkonyse pirmasis prie vežimo pridėjo plačius guminius ratus, visi iš pradžių juokėsi iš tokios konstrukcijos, tačiau labai greitai patys puolė tokius ratus daryti...“

Paskutinė išlikusi mišku neužaugusi kopà šalia Marcinkonių kaimo (Klonių kalnas arba Gaidžių kopà). Gintauto KIBIRKŠČIO nuotrauka

Dabartiniu metu turistai vaikščiodami po Marcinkonis užlipa ant vienintelės kaime dar visiškai mišku neužaugusios kopos, vadinamos Klonių kalnu arba Gaidžių kopa. Vyresni marcinkoniškiai dar prisimena, kad ši kopa prieš kelis dešimtmečius buvo daug aukštesnė, nes visa kopa ir aplinkiniai smėlynai buvo atviri. Tada buvo pustomas smėlis ir slinko kopos. XX a. antroje pusėje miškininkai užsodino beveik visą kopą pušimis, liko tik atviras jos pakraštys. Tokiu būdu kopos slinkimas buvo sustabdytas. Nuo likusios atviros kopos dalies smėlis vis nupustomas, tačiau nepapildomas nauju, nes toliau smėlį sulaiko medžių šaknys – atvira kopos dalis vis žemėja ir pamažu apželia žoline augmenija bei pušimis.

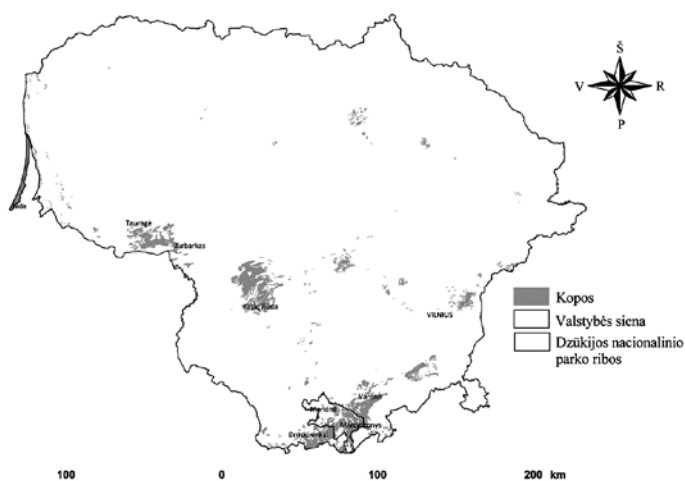
Miškai Marcinkonyse, kaip ir kituose aplinkiniuose kaimuose, paslepia ir smėlynus, ir tradicinio ūkininkavimo smėlynuose pėdsakus.

Marcinkonių ir aplinkinių kaimų smėlynai – tai dalis Dzūkijos žemyninių kopų masyvo, besitęsiančio nuo Varėnos apylinkių link Druskininkų. Lietuvoje nemaži žemyninių kopų ruožai aptinkami Tauragės, Jurbarko, Kazlų Rūdos smėlynuose, o Dzūkijos telkinys yra pats didžiausias. Žinoma, šios kopos nėra taip žinomos ir pastebimos kaip pajūrio kopos Kuršių nerijoje ir visame pajūryje.

Dzūkijos kopos užima apie 905 kv. km plotą ir nusidriekia maždaug 61 km ilgio ruožu iš šiaurės rytų į pietvakarius smėlingoje Dainavos lygumoje.

Kada gi atsirado šie smėlynai ir kada buvo ištisai pustoma visa dabartinės Dzūkijos teritorija? Ištirpus ledyno pakraščiu, vėjas šiose vietose jau prieš 15 tūkstančių metų pustė smėlį. Tačiau ne bet koks smėlis tinka kopoms pustyti. Drėgno arba augalijos sutvirtinto smėlio vėjas nepusto, todėl iš tokio smėlio kopos nesusidaro. Palankiausios sąlygos kopoms susidaryti buvo tada, kai smėlis po ledynmečio jau buvo gana pradžiūvęs, kad būtų pustomas, bet dar nesutvirtintas augalijos tiek, kad išliktų stabilus. Dzūkijos kopos yra seniausios Lietuvoje.

Vėliau būta laikotarpių, kai pakitus klimatui (pašiltėjus ir padidėjus kritulių kiekiui) kopų formavimosi procesas nutrūkdavo, nes kopose užaugdavo augmenija. Paskutinį kartą kopos intensyviai buvo pustomos prieš 7 tūkstančius metų. Dabartinio klimato sąlygomis, išplitus miškams, kopos ištisai visoje teritorijoje nepustomos ir negali slinkti – keisti savo formos, todėl dabar įvairių išsivystymo stadijų kopos yra sustingusios ir tik vietomis pašalinus augmeniją vėjas vėl gali pakelti ir pernešti smėlio smilteles.

Kopos Lietuvoje.

Pati aukščiausia kopa visoje Dzūkijoje – Dalgiaikalnis. Aukščio skirtumas nuo aplinkinių pažemėjimų iki Dalgiaikalnio viršūnės siekia daugiau nei 30 m, o santykinis viršūnės aukštis yra 168,1 m virš jūros lygio. Tai aukščiausia vieta Dzūkijos nacionaliniame parke.

Tačiau Dalgiaikalnio reljefą nulėmė ne tik vėjo veikla. Paviršių dengia tik 10 – 15 m siekiantis supustyto smėlio klotas. Po vėjo supustytu smėliu glūdi priešpaskutiniojo ledynmečio metu maždaug prieš pusantro šimto tūkstančių metų suplautas įvairaus smulkumo smėlis. Šio smėlio storumė siekia jau 50 m. Būtent šį smėlį iš dalies nuardė paskutinis ledynas ir jo tirpsmo vandenys prieš keliolika tūkstančių metų. Dalis šio smėlio po ledynmečio išliko ir tapo kalvomis, kurios dar vėliau buvo apklotos kitu smėliu, kurį žemės paviršiuje matome šiandien. Iš šio smėlio ir buvo supustytos kopos. Tad Dalgiaikalnio vadinimas kopa tik iš dalies nusako jo kilmę, nes jo aukštumą nulėmė ne tik smėlio pustymas, bet ir senesnis paviršius, ant kurio buvo pustoma.

Galima teigti, kad Marcinkonių kraštas – tai miškais apaugusi buvusi dykuma. Įdomi statistika: Sacharos dykumoje gyventojų tankumas vietomis siekia 2–3 žmones kvadratiniam kilometre. Marcinkonių seniūnijoje gyventojų tankumas šiandien irgi 2,9 žmogaus kvadratiniam kilometre...

Gintautas KIBIRKŠTIS

P.s. Marcinkonių etnografinio ansamblio įkūrėja ir vadovė, „Siddabrinės bitės“ laureatė Joana Serenčikienė apie 1943 metų Marcinkonis rašė: „Dzūkijoje prabėgo mano jaunystė. Pirmieji išpūdžiai tebėra labai aiškūs: maža Marcinkonių geležinkelio stotelė ir smėlynas, kurį perėjus prasideda kaimas...“ („Šalčinis“ nr. 6, 1992 m.)

Niekas nesikorė

Pasakoja **Stasė VINKEVIČIENĖ – LUKŠYTĖ**, (gim. 1939 m.)

Aš gimiau Masališkėn, o mano tėvukas Zigmas Lukšys prieš karą šaulys buvo, du hektarus žemės ten turėjo. Po karo partizanų ryšininku buvo, tai kai jis jau kalėjiman buvo paimtas, tai mus su pamote ir mano broliu penkiais metais jaunesniu, 1948 m. 22 gegužės į Krasnojarsko kraštą išvežė (į Merkinę grįžo 1964 m.). Broliui buvo trys, man aštuoni metai... Šešiolika metų Rosijoje varguose išgyvenom, nuo nulio pradėjom. Grįžt nebuvo už ką, pinigų nebuvo. Pamotė taigi su dviem mažais vaikais... Jau kai aš nuo 15 metų pradėjau dirbti, pinigus pradėjom grįžimui taupyti. O darban veždavo dirbti 40 laipsnių šaltyje ant atviros mašinos. Ruskiai ty tokius kailinius ilgus iki žemės turėdavo, o mes... po savo skverniuku palendi ir važiuoji. Atvažiavus į darbą duodavo 50 g spirito. Nori nenori turi išgerti, nes gali sušalt. Miške tokią „Družbą“ taisyti reikėdavo ir dar benzina, ir kirvį kartu neši. Prie medžio prieini, tai pirma sniegą atkasi, apkapoji aplinkui, o paskui, atėjus „naparnikui“, pjauni, o sniego va – iki pusiaujo. Tai kai baigi darbą ir jau ateini važiuoti, tai rūbai būda-

vo į ledą sušalę, visa būdava le-dokšniais apkarusi. Bet niekas nesikorė. Ir šokių pasidarydavom, ir chorai būdavo, ir ženijomis, ir vaikus gimdėm. Ten, kur mes buvom, tai rusai daug ko iš tremtinių išmoko...

Kai aš grįžau, pirmus metus pradėjau statybose dirbti... O kadangi aš iš Masališkių, tai man labai įdomu buvo žmonės iš ty, ir pradėjau klausinėti ne tik apie tėvuką, bet ir apie Ivanauskus (*partizanus A. Č. pastaba*). Kaip ten jie atrodė, ką jie darė... Tai jūs galvojat, kad many neišsišaukė pasikalbėt? Labai greitai pasišaukė ir klausia: kodėl klausinėji apie

Stasė Lukšytė – Vinkevičienė tremtyje.

Dzūkijos moterys tremtyje, prie miško ruošos darbų. Su tokiais kabliais prie miško ruošos darbų tremtyje teko dirbti ir Stasei Vinkevičienei. Užrašas kitoje nuotraukos pusėje: „Įdedame jums fotografiją ir pažiūrėkite, kaip ir koks darbas ant upės. Čia yra ir Elė. Tai gal nepažįsite. Tai kryžiukas padėta. Tai Elė. Šis vyras stovi, tai Vitas Blado. Tai siunčiame jums ilgai atminčiai, tėveli. 1952 – VI - 5 g.“

Ivanauskus, kas ten tau įdomu... Už ką tavo tėvukas sėdėjo, ką jis ty padaręs buvo? Tris valandas mani ten pralaikė, o tėvukas mano jau grįžęs iš Vorkutos buvo, bet man nieko nepasakojo...

Aš dabar vaikais stebiuosi. Gauna pinigų ir jau kiekvienas sau, o būdavo gauni – ir viską atiduoti tėvams. Pas tėvus pro to daugiau, kur pinigų šeimoj padėt. Ir išgyvenom, ir grįžom... Dabar girdim, kaip aplinkui verkia, kaip sunkiai mes gyvenam pergyvena, a kai pasižiūri – dirbt nenori. Kai pasidairai aplinkui – šitokių vyrų yra, o kirvio į rankas paimt nemoka. Man lengviau pačiai malkas susikapot, nei vyrą tokiam darbui kaime surast. Kai mes susiejom, jo (vyro Motiejaus – *red.*) trys vaikai ir mano trys, ir visi vieno amžiaus, mėnesių skirtumai ir savo septintą kartu užgyvenom ir tai visiems duonos užteko, o dabar išsiskirstė, bet atvažinėja, kai kuriems ir dabar da padedam... Ir dabar tvarte ketvertas ožkų, be darbo negalim. Savo ir dar kaimynų kiemus nušienaujam.

Užrašė Algimantas ČERNIAUSKAS, 2010 m.

Stasės Lukšytės – Vinkevičienės tėvai – Anelė ir Zigmas 1926 m. Merkinėje.

Luko PIGAGOS nuotrauka

Verkavimai Dzūkijoje

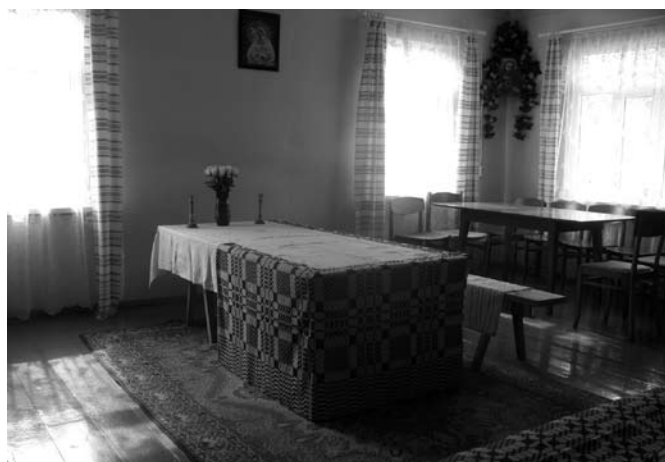
Šis verkavimas užrašytas Juozo Tamulevičiaus (gim. 1958 m. Musteikos k.) laidotuvėse.

Verkauja mama **Julija TAMULEVIČIENĖ – AVERKAITĖ**, gim. 1927 m. Kaibučių k.

...sūnele mano, turtele mano /.../ mano mylimiausias, taigi aš tau pastatiau gražesnį namelį, taigi aš tau inrangiau gražesnį pirkelį? Sūnele mano, meiliausias tu mano, turtele mano, ar aš pamislinau /.../ dar vakar užkalbėjai in mani žodelį, dar vakar kalbėjom su mano turteliu, dar vakar kalbėjom meilus žodelius, sūnele manas, nu ca atvažau, tavo sūnelis, atvažau tavo martelė, sūneli brangiausias, tai kol tu nepascinki, tai kol tu in juos neužkalbi, meilų žodelių, sūnele mano, turtele mano /.../ vai manas brangiausias, kokis gražus, mano sūnelis, sūneli, prakalbėke, sūneli, prakalbėk, nor vienų žodelį, tai man nespaus tep širdelės, sūnele brangiausias /.../ sūnele mano, atais pavasarėlis, sužaliuos šitas gražus medelis, kukuos raiba gegulė, tai aš mislysiu, kad mano sūnelis, mani budzina ankstų rytelį, kožnų vakarėlį tai aš jo lauksiu iš visų puselių, kad (j) is parvažuot, kad suūžėt mašinėlė, sūneli mano, turtele mano, brangiausias mano, tai kol gi tu tep susmislinai, pavasarėliam žaliame, išaici iš šitų namelių, vai manas dziebuliau, vai manas brangiausias, vai ko pasciko mani tokia dalelė, tai ko gi man nepasgailėjo mano sūnelio, kad (j) is pagyventų, kad (j) is pagyventų, šituosa nameliuose, kad (j) is pasdziaugtų su savo sasulėm, su savo

švograliais, sūnele mano, turtele mano, vai manas dziebuliau, vai manas brangiausias /.../ kap aš tavy nesulaukiu? kožnas vakarėlis, mano turtelis, mano brangiausias /.../ aš pastovėsu, parymosu pas savo sūnelį, vajejei dziebuliau, vajejei brangiausias, tai aš dar cikėjaus, kad mano sūnelis dar prabus šitų pavasarėlį, kad inveiks šitų ligelį, kad (j) is dar pagyvens, sūneli mano, nebaigci darbeliai, tai tu kap parvažavai dar peraitų vasarėlį, mano sūnelis dar dyrbo darbelius /.../, sūneli mano, turteli mano, išauš dzienelė, užtekės saulalė, kukuos šitam žaliame medzin raiba gegulė, tai aš mislysiu, kad mano sūnelis mani budzina ankstų rytelį, sūnele mano, turtele mano, kap aš tavi mylėjau...

ė – kietoji ė; į – kietoji į

Užrašė Inga BUTRIMAITĖ ir Romas NORKŪNAS

Autorių nuotrauka

Taip prasideda vasara

Birželio 1 – ają į Aušrinės viensėdį atėjo briedė su pernykščiu briedžiuku. Žiūri ir stebisi – prieš aštuonerius metus čia niekas negyveno, o dabar kažkoks žmogus stovi ant laiptų.

Henriko GUDAVIČIAUS nuotrauka

VISAIS metų laikais graži yra dzūkų šilų ir panemunių gamta. Dzūkijoje dar gyvuoja senoviniai kaimai, senieji amatai ir verslai. Dzūkijos nacionalinio parko darbuotojai Jums padės suprasti svarbiausią Dainavos krašto savybę – etnokultūra gyva gali būti tikrai tada, kai senolio poringei pritaria čia pat almantis šaltinis. Brangusis lankytojai, atvykęs į šį kraštą, gerbk ir tausok jo taurų grožį.

Išsamią informaciją apie Parką ir Čepkelių rezervatą visi svečiai gali sužinoti lankytojų centruose:

Marcinkonyse: Šilagėlių g. 11, Marcinkonys, LT - 65303, Varėnos r., tel. 8 310 44466, 8 672 46388 elektroninis paštas: info@dzukijosparkas.lt

Merkinėje: Vilniaus g. 3, Merkinė, LT - 65334, Varėnos r., tel. 8 310 57245, 8 672 46275 Elektroninis paštas: merkine@dzukijosparkas.lt „Šalcinį“ rasite ir interneto tinklalapyje www.cepkeliai-dzukija.lt

ŠALCINIS

Adresas: Vilniaus g. 3,
Merkinė, LT - 65334, Varėnos r.
Tiražas 1500 egz.

Redkollegija: H. GUDAVIČIUS, E. DROBELIS,
A. ČERNIAUSKAS, M. LAPELĖ,
R. NORKŪNAS, D. BLAŽULIONYTĖ
Maketuotojas: V. ČERNIAUSKAS

Spausdino UAB „Albagrafija“
Pulko g. 96, LT - 62133, Alytus
Tel. 8 315 74140
El. p. alba@infoseka.lt

ISSN 2351-6267